

Namyk Kemal

Category: Kitapcy,Romanlar,Sözler,Yazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Namyk Kemal NÂMIK KEMAL

Doğum Tarihi: 21 Aralık 1840

Ölüm Tarihi: 2 Aralık 1888

■ Hayatı:

Türk edebiyat, düşünce ve siyaset tarihinin önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Namık Kemal, Osmanlı devlet yönetiminde önemli görevler almış adamlar yetiştiren, tanınmış bir ailenin çocuğu olarak 21 Aralık 1840 Pazartesi günü Tekirdağ'da doğmuştur.

Namık Kemal'in babası, Mustafa Asım Bey'dir. Annesi de Tekirdağ Mutasarrıflığında, Afyon, Kütahya, Kıbrıs kadılıklarında, Kars ve Sofya Kaymakamlığı'nda bulunan Koniçe eşrafından Abdüllatif Paşa'nın kızı Fatma Zehra Hanım'dır.

Annesini daha küçük yaşında kaybeden Namık Kemal'i, dedesi Abdüllatif Paşa, kızının hatırası olarak yanından ayırmadığı için, Kemal çocukluğunda dedesiyle birlikte pek çok illerde bulunmuş ve Abdüllatif Paşa'nın İstanbul'da bulunduğu yıllarda Bayezid Rüstiyesinde ve Valide Mektebi'nde birkaç sene okumuştur. Daha altı yaşından başlayarak özel hocalardan ders alan Namık Kemal'e edebiyat zevki veren, Kars'ta bulunduğu yıllardaki hocası Vaizzade Mehmed Hâmid Efendi olduğu bilinmektedir.

Namık Kemal, anne şefkat ve ilgisini anneannesi Mahdume Hanım'dan görmüştür. Kars'ta binicilik ve cirit gibi spor dallarıyla ilgilenmiş, çocukluğunun bütün bu görgü, bilgi ve duygu hareketleri arasında bir yandan da şiir denemelerine başlamıştır. Namık Kemal'in Kars'ta iken bir deftere yazdığı Divan şiiri tarzı manzumeleri ve bazı hicivleri İstanbul'a döndükten sonra yazdıklarıyla birlikte bir divan meydana

getirmiştir.

Asıl adı Mehmet Kemal olan şaire “Namık” mahlasını Sofya’da iken tanıştığı şair Binbaşı Eşref (sonradan Paşa) vermiştir. Yine Sofya’da henüz on altı yaşındayken Niş kadısı Mustafa Ragıp Efendi’nin kızı Nesime Hanım ile evlendirilmiş ve bu evlilikten 1864’de Feride adlı bir kızı, 1867’de Ali Ekrem adlı bir oğlu olur.

İstanbul’da Hariciye Nezareti Tercüme Odası’nda ilk memuriyetine başlayan ve bir kâtiplik görevine atanan Namık Kemal, burada on yıl kadar çalışmış ve bir müddet de Divan şairi Leskofçalı Galip Bey’in yardımcısı olarak görev yapmıştır. Bu on yıl içinde özel tahsile devam eden Namık Kemal, Arap ve İran edebiyatı ile İslami ilimler sahasındaki bilgilerini genişletir. Dönemin Divan şairleriyle tanışan ve bir Divan şairi olarak şöhret kazanan Namık Kemal, Encümen-i Şuara’ya katılarak bu encümendeki üstat şairlerin yanında itibar görür. Haftada bir toplanan encümen şairlerinin o hafta içinde hazırladıkları şiirleri ve nazireleri okuma görevi de genç şair Kemal’e verilir. Şairin Divan şiiri tarzıyla söylediği bu dönem şiirlerinde, diğer şairlerin şiirlerinden farklı özellik gösteren yeni buluş, fikir ve hayallerin bulunması dikkat çeker.

Namık Kemal’in memuriyet hayatına Tercüme Odası’nda başlaması, onun daha önceden Fransızca öğrenmiş olması ihtimalini düşündürür ve Tercüme Odası’nda bulunduğu sırada Fransızcasını ilerletmeye çalıştığı ve bir hocadan burada Fransızca öğrendiği bilinir. Arapçası ve Farsçası çok kuvvetli olan Namık Kemal’in diğer Tanzimat yazar ve şairleri gibi Fransızcayı da iyi ve kolay öğrendiği tahmin edilmektedir.

Namık Kemal’in sanat ve fikir hayatının asıl dönüm noktası, İbrahim Şinasi ile tanıştığı ve Tasvir-i Efkâr’da yazmaya başladığı devirdir. Tercüme Odası’nda iken, o dönemin bazı yeni fikirli gençleriyle arkadaş olan Namık Kemal, Şinasi’yi tanıdıktan sonra benliğinde Doğu tefekküründen Batı tefekkürüne doğru bir yönelme duyar. Bu dönemde düşünceleri daha çok siyasî ve toplumsal meselelere yönelir ve şiirlerinin konusu tamamen değişir. Tasvir-i Efkâr gazetesine girişinden

beş ay sonra Fransız Aydınlanma Çağı düşünürlerinden Montesquieu'dan çeviriler yapmaya başlamış ve bu düşünürün "Kanunların Ruhu" isimli eserini çevirerek bir bölümünü tefrikalar halinde yayımlamıştır.

1865'te Şinasi'nin Paris'e gitmesi üzerine Namık Kemal, bu gazeteyi tek başına çıkarmaya devam eder. Tasvir-i Efkâr bir süre haber ve resmî ilan gazetesi olarak çıkmıştır. Daha sonra Namık Kemal, memleket meseleleri üzerine yazılar yazmaya ve yazarın bu tarz yazıları da kamuoyunda dikkat çekmeye başlar. Şehircilik, maliyenin ıslahı, halk dershanelerinin açılması, kızların okutulması gibi eğitim konuları, İstanbul'un yangınlardan kurtarılması, Fransız diliyle öğrenim yapılan Tıp Fakültesi'nde artık Türkçeye dönülmesi gerektiği ve bilhassa Türk Dili ve Edebiyatı hakkındaki makaleleri devrini aşan görüşlerin dile getirildiği ve çok fazla ses getiren yazılardır. "Avrupa" başlığı altında yazdığı dış siyaset yazıları ile Tasvir-i Efkâr, Namık Kemal'in yönetiminde gerçek bir siyasî gazete olmuştur. O artık bütün aydın kesimin tanıdığı ve takip ettiği bir yazardır.

1865 Haziran'ında mutlakiyet idaresine karşı "İttifak-ı Hamiyet" isimli ve daha sonra "Yeni Osmanlılar" ismini alacak olan gizli bir cemiyet kurulmuştur. Namık Kemal de daha sonraları bu cemiyete girmişti. 1867 yılında Namık Kemal, Erzurum vali muavinliğine atanır. O, bu göreve gitmeyerek, arkadaşı Ziya Paşa ile birlikte 17 Mayıs 1867'de Paris'e kaçar. Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın Paris'e asıl gidişlerinin sebebi Mısır Hidivliği işi yüzünden Babıâli ile arası açık olan Mustafa Fazıl Paşa'nın çağrısıdır. Mustafa Fazıl Paşa, Namık Kemal ve Ziya Paşa'yı, Avrupalıların "Genç Türkler" dedikleri, "Yeni Osmanlılar Cemiyeti" adına Fransa'da neşriyat yapmaya davet eder.

Ancak, Sultan Abdülaziz'in, III. Napolyon'un daveti üzerine Paris'e gelmesi dolayısıyla, Fransa Hükümeti bu siyasî Türk mültecilerine 1 ay 11 gün sonra Fransa'dan uzaklaşma tebliğinde bulununca Namık Kemal ve Ziya Paşa, Ali Suavi ile birlikte Londra'ya geçmiştir. Kısa bir zaman sonra Ali Suavi'nin idaresinde "Muhbir" isminde bir gazete çıkarmaya

başlarlar. Ancak Ali Suavi ile anlaşılamayınca bir yılı aşan bir süre sonra Namık Kemal, 29 Haziran 1868'de Avrupa'da çıkarılan Türk gazetelerinin en kalitelisi olan "Hürriyet" gazetesinin idaresini eline alır. Namık Kemal, Avrupa'da kaldığı yıllarda, oradaki sosyal hayat, Avrupa devletlerinin idarî şekli, hukukî ve siyasî kurumları, iktisadî durumları gibi konularla ilgilenmiş; Avrupa'da hukukçu Emile Accolas ve Fanton'dan hukuk dersleri almış, Alexander Dumaspe ve tarihçi Leon Cahun ile de tanışmıştır.

Namık Kemal, başta Ali Suavi olmak üzere bazı ihtilâlciler arkadaşlarının hükümete karşı işi şahsiyata döken aşırı hücum ve tutumlarından rahatsız olunca 6 Eylül 1869'da Hürriyet gazetesinden ayrılır. Fransız ve Almanlar arasında Alsas-Loren Savaşı başladığı sırada zaptiye nazırı Hüsnü Paşa'nın çağrısı üzerine 1870'de İstanbul'a döner.

Mahmud Nedim Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Avrupa'dan dönen Nuri, Reşat ve Ebuzziya Tevfik Beylerle birlikte "İbret" gazetesini çıkarmaya başlarlar. Bu gazete ilk sayısını 13 Haziran 1872'de çıkarmıştır. Namık Kemal bu gazetede gazetecilik hayatının en güzel ve en kuvvetli yazılarını yazar. "Garaz marazdır" isimli yazısı, gazetenin uzun bir müddet kapatılmasına, kendisinin de Gelibolu mutasarrıflığına atanmasına sebep olur.

Namık Kemal, Avrupa'dan döndükten sonra Batı hayranlığına saplanmayıp, Türk-Osmanlı tarihinin en büyüklerine şuurla sarılarak, millete o büyükleri ve o büyüklükleri tanıtmaya çalışır. Aynı yıllarda halka vatan ve millet sevgisini, millî ahlak ve kahramanlık duygularını daha canlı şekilde tanıttak yeni bir vasıta olan tiyatroyu keşfeder. Namık Kemal'in Gelibolu'da yazmaya başladığı Vatan Yahut Silistre isimli tiyatro eseri, 1 Nisan 1873 akşamı İstanbul Gedikpaşa tiyatrosunda sahnelenir. Vatan Yahut Silistre, Türk tiyatrosu için büyük bir hadisedir. Bu eserin halkı aşırı derecede heyecanlandırması sonucu meydana gelen olaylar, Namık Kemal'in tutuklanarak Magosa'ya kalebent olarak sürülmesine sebep olmuştur.

Magosa'da Vatan Yahut Silistre piyesinin gördüğü manevi

mükafattan aldığı hızla burada yeni tiyatro eserleri, tarihî eserler, bir roman, bir takım edebî eserler, tenkitler ve bol miktarda mektuplar yazar. Bu eserler incelendiği zaman Namık Kemal'in Magosa'da eser verme bakımından çok elverişli bir hayat sürdüğü sonucuna varılabilir.

Namık Kemal, 38 ay Magosa'da kaldıktan sonra Sultan Beşinci Murat'ın tahta geçmesi sonucunda diğer sürgünlerle birlikte affedilerek 20 Haziran 1876'da İstanbul'a döner. Padişah II. Abdülhamit tarafından iltifat görür, Şura-yı Devlet üyeliğine getirilir ve I. Meşrutiyet'in anayasası olan Kanun-i Esasî'yi hazırlayan kurulda görevlendirilir. Fakat II. Abdülhamit'in Meşrutiyet'i uygulamaktan vazgeçmesi üzerine hürriyetperverlerin hepsi bir tarafa atılmıştır.

Namık Kemal de felaketle neticelenen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ilanından sonra padişahın aleyhinde bulunduğu yolundaki bir ihbarla tutuklanır. Beş ay sonra beraat etmesine rağmen İstanbul'da tutulmayarak önce zorunlu ikamete, sonra da mutasarrıf olarak Midilli adasına gönderilir. Burada ve daha sonra naklen tayin edildiği Rodos ve Sakız Mutasarrıflıklarında iyi bir idare adamı olarak çalışan Namık Kemal, Osmanlı-Rus savaşı'nın verdiği hassasiyet ile Vâveylâ, Murabba, Vatan Mersiyesi, Bir Muhacir Kızın İstimdâdı gibi şiirlerini, "Lazımsa" redifli gazelini burada yazar.

Savaşın bozgun ve toprak kayıplarıyla sonuçlanması şaire,
"Vatanın bağına düşman dayamış hançerini

Yoğimiş kurtaracak bahtı kara mâderini"

Mısralarını söyletir. Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı'nın başladığı 1919 yılında Heyet-i Temsiliye'nin Sivas'tan Ankara'ya taşınması esnasında,

"Vatanın bağına düşman dayasın hançerini

Bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini"

Mısralarını Namık Kemal'in mısralarına cevap olarak söylemiştir.

Namık Kemal, 2 Aralık 1888'de Sakız adasında yakalandığı Zatürre hastalığı neticesinde ölmüş ve cenazesi önce Sakız'daki bir camiin haziyesine defnedilmiştir.

Namık Kemal, Osmanlı hanedanından Rumeli Fatihi Şehzade

Süleyman Paşa'nın hayranı idi. Öldükten sonra onun Çanakkale Gelibolu yakınlarındaki Bolayır'daki türbesi yanına gömülmek istemiş ve bunu ölmeden önce arkadaşlarının yanında dile getirmişti. Şairin bu arzusunu unutmayan en yakın arkadaşı Ebuzziya Tefvik, Namık Kemal'in cenazesini Padişah II. Abdülhamid'den izin alarak Sakız'dan Bolayır'a nakletti. Namık Kemal'in Bolayır'da Süleyman Paşa Türbesi yanındaki kabrine, planı şair Tefvik Fikret tarafından çizilen küçük ama güzel bir türbe, Sultan II. Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır.

■ Edebi Kişiliği

Türk edebiyatına Avrupaî bir hüviyet kazandıran edebiyatçımız Namık Kemal'dir. Türkiye'de ilk defa, "vatan ve hürriyet şairi" diye şöhret kazanan şair de odur. Namık Kemal, Tanzimat devri Türkiyesi'nde bir fikir ve sanat inkılapçısı olarak tanınmış ve kendisine bir millî kahraman gözüyle bakılmıştır. Kalemni yalnız bir sanat vasıtası olarak değil, aynı zamanda bir millî-sosyal mücadele vasıtası olarak kullanan Namık Kemal'in olumlu sonuç veren sosyal mücadeleleri olmuştur. Türk halkına milli benliğini ve kendi değerlerini tanıtmak, ona hürriyet aşkı vermek ve bilhassa ecdat kanıyla yoğrulmuş vatan topraklarını, uğrunda şuurla can verilebilir bir seviyede sevdirmek Namık Kemal'in çalışmaları ile olur. Namık Kemal, vatan kelimesinin eski Türkçedeki değişik manalarına yeni bir hayat vermiş, eski dilde insan topluluğu, din, mezhep ve aynı mezhepte olan cemaat manasındaki millet kelimesinden türetilen milliyet kelimesine çağdaş bir mana kazandırmıştır. Yine eski dilde azat edilmiş köle anlamındaki "hürr" kelimesinden türettiği hürriyet kelimesini ilk defa kullanan ve Türkçeye kazandıran şair de odur. Aslı Arapça olan ve Eski Türkçede bir hükümdarın bir kavme hükmetmesi karşılığında kullanılan "istiklal" kelimesini de dilimizde, milletimize bir gün bir "İstiklal Savaşı" kazandıracak derecede sağlam ve millî bir manada kullanan kudretli kalem, yine Namık Kemal'dir. Öteden beri, Avrupa'da yapılmakta olan, millî, sosyal ve siyasî mücadelelerden fikir ve ilham alan bu

kelimeler, Türkçede kullanıldıkları ilk zamanlardan başlayarak, sadece birer kelime olmakla kalmamış, yaralı bir milletin, uğrunda sürekli mücadele yaptığı birer kutsal ideal değeri kazanmış, birer millî-tarihî kelime olarak Türkçenin ölümsüz sözleri arasına katılmıştır. Bütün bunlar yanında, aynı şairin, Türkiye’de halk hürriyetine dayanan yeni bir idarî rejim kurulması için aynı şiddet ve cesaretle harekete geçen bir de siyasî hayatı olmuştur.

Namık Kemal, kudretli bir şair, ateşli bir mücadeleci ve üretken bir yazardır. Sanat, onun elinde toplumsal fayda için ve millî idealler uğrunda kullanılan bir araç niteliği kazanmıştır. Namık Kemal’in kültürlü ve inandırıcı bir mücadele lisanı vardı. Yeni edebiyatın yerleşmesi için eski edebiyata şiddetle hücum etti. Dilde, halkın anlayacağı bir dille yazmak gereğini herkesten daha kuvvetli savundu ve bu düşüncelerini eserlerinde de uyguladı. Avrupaî edebiyatın her türünde eserler yazarak onları okuyan geniş bir orta sınıfın yetişmesinde etkili oldu. Edebiyatımızda ilk edebî roman İntibah, ilk tarihî roman Cezmi, ilk defa millî bir konuyu elen alan tiyatro eseri Vatan Yahut Silistre onun tarafından yazıldı. Çok sayıda eserleri ve edebiyaçı arkadaşlarına yazdığı özel mektuplarıyla, Türkiye’nin Tanzimat’dan Cumhuriyet’e kadar olan fikrî, edebî ve siyasî inkılâpları üzerinde, uzaktan ve yakından daima büyük bir rol oynadı.

Hayatı gurbet ve sürgünlerde mücadele ile geçen Namık Kemal, hayatını bir dava uğruna harcayan fikir kahramanı modeli olarak toplum, fikir ve edebî hayatımızda yaşadığı günlerden bu yana geniş etkiler bırakmış, ülke içinde olduğu gibi dış dünyada da tanınmıştır. Eserlerinden pek çoğu batı dillerine çevrilmiş, hakkında pek çok kitaplar yayımlanmıştır.

■ Eserleri

■ Tiyatroları

Vatan Yahut Silistre, 1873

Zavallı Çocuk, 1872

Akif Bey, 1874

Gülnihal, 1875

Celaleddin Harzemşah, 18818

Kara Belâ, 1910

■ Romanları

İntibah, 1874

Cezmi, 1882

■ Tenkitleri

Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şamildir, 1866

Bahar-ı Dâniş Mukaddimesi, 1873

Tahrib-i Harâbât, 1883

Takip, 1883

Mes Prisons Muâhezenâmesi, 1885

İrfan Paşa'ya Mektup, 1887

Mukaddeme-i Celal, 1888

Renan Müdafaanamesi, 1908

Namık Kemal'in Talim-i Edebiyat Hakkında Bir Risalesi, 1950

■ Tarihleri

Devr-i İstilâ, 1867

Bârika-i Zafer, 1872

Evrâk-ı Perişan, 1875

Emir Nevruz, 1875

Silistre Muhasarası, 1873

Kaniye, 1873

Tarih-i Askerî(Harbiye Mektebi için ders kitabı olarak hazırlanmıştır. Müsvedde halinde TTK Arşivindedir, basılmamıştır)

Osmanlı Tarihi, 1888, 1910-1911

■ Mektupları

Namık Kemal'in Hususi Mektupları, 3 cilt halinde 1967-1973

Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly